

BAB EMPAT

PROSES PENERBITAN AYAT MAJMIK BERKETERANGAN

4.1. PENDAHULUAN

Bab ini mengemukakan pelbagai proses transformasi yang biasa berlaku ke atas ayat berketerangan serta contoh-contoh penghasilannya.

4.2. JENIS-JENIS TRANSFORMASI

Daripada penganalisisan data ayat berketerangan, didapati bahawa terdapat dua jenis transformasi yang biasanya dilalui oleh ayat berketerangan. Struktur dalam sesebuah ayat berketerangan boleh melalui cuma satu jenis transformasi atau beberapa jenis transformasi untuk melahirkan struktur permukaan ayat berkenaan. Dua jenis transformasi itu ialah:

4.2.1. transformasi pengguguran

4.2.2. transformasi penyusunan semula

4.2.1. Transformasi Pengguguran (Tgg)

Transformasi pengguguran kerap kali berlaku dalam ayat majmuk iaitu ke atas konstituen-konstituen yang identitis. Berdasarkan penganalisisan ke atas ayat berketerangan, pengkaji mendapati bahawa pengguguran biasanya berlaku ke atas frasa nama subjek ayat keterangan.

Seperti yang diketahui, ayat berketerangan dibentuk oleh satu ayat induk dan sekurang-kurangnya satu ayat keterangan (ayat kecil). Kedua-dua ayat induk dan ayat keterangan ini merupakan ayat-ayat yang saling berhubungan (lihat 3.2.2.). Dengan itu, wajar sekiranya frasa nama subjek dalam ayat keterangan digugurkan kalau identitis dengan frasa nama subjek dalam ayat induk. Berikut ialah contoh-contoh ayat tersebut dan rajah pohonnya:

1. Saya memberikan tangkisan ini kerana sudah kepalang menyeluk pekasam sahaja.

Ayat di atas sebenarnya dibentuk oleh:

- a. Ayat induk: Saya memberikan tangkisan ini.
- b. Ayat keterangan: Saya sudah kepalang menyeluk pekasam sahaja.

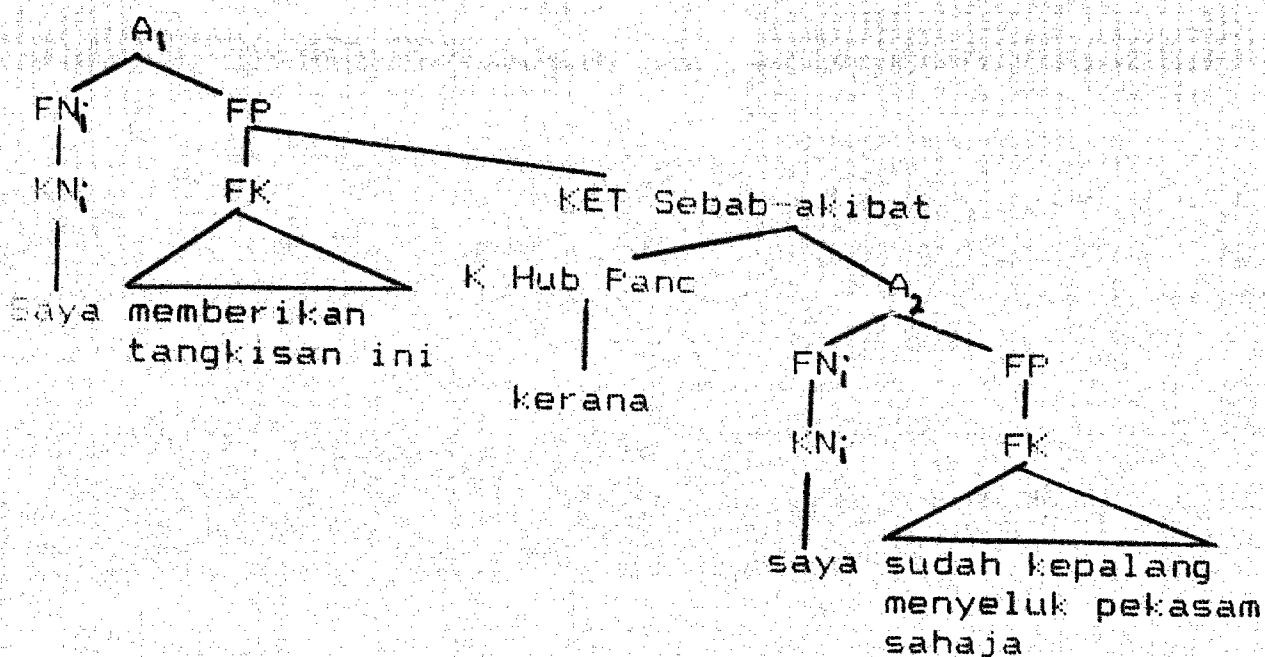
Kata hubung pancangan: kerana

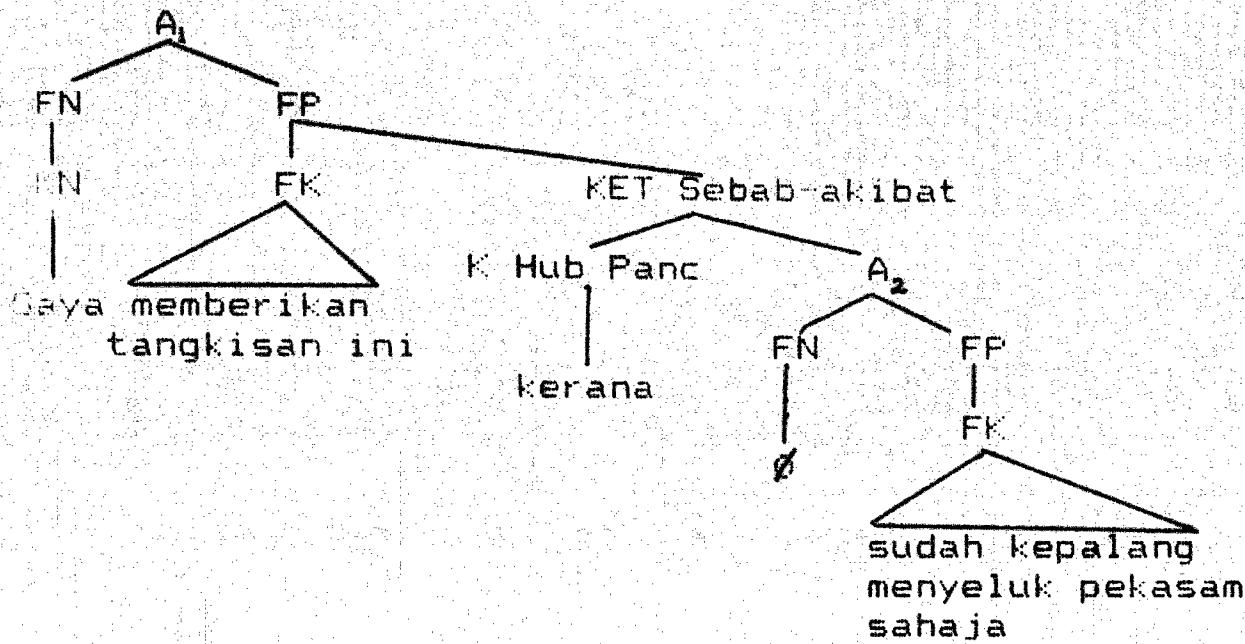
Jadi, apabila (b) dipancangkan kepada (a) dengan menggunakan kata hubung pancangan kerana, struktur dalam ayat berketerangan yang terhasil ialah:

[Saya]
A₁: memberikan tangkisan ini]
[[kerana] [[saya]
K Hub Punc A₁: sudah kepalang
menyeluk pekasam sahaja]]
A₂ KET

Tetapi kerana FN_{Sub} dalam A₂ identitis dengan FN_{Sub} dalam A₁, maka FN_{Sub} dalam A₂ digugurkan dan terhasil ayat 1. Rajah pohon untuk ayat 1a. dan ayat 1 adalah seperti berikut:

Grajah pohon struktur dalaman iaitu ayat 1a.

Rajah pohon struktur permukaan iaitu ayat 1

Rumus Transformasi Pengguguran FN Subjek:

	#	X	- Y	- Z	- M	#
SD		1	2	3 kerana-4	5	6
SC		1	2	3 kerana-Ø	5	6

2. Ngah Seman bangun untuk menyalakan rokoknya.

Ayat di atas sebenarnya dibentuk oleh:

1. Ayat induk: Ngah Seman bangun

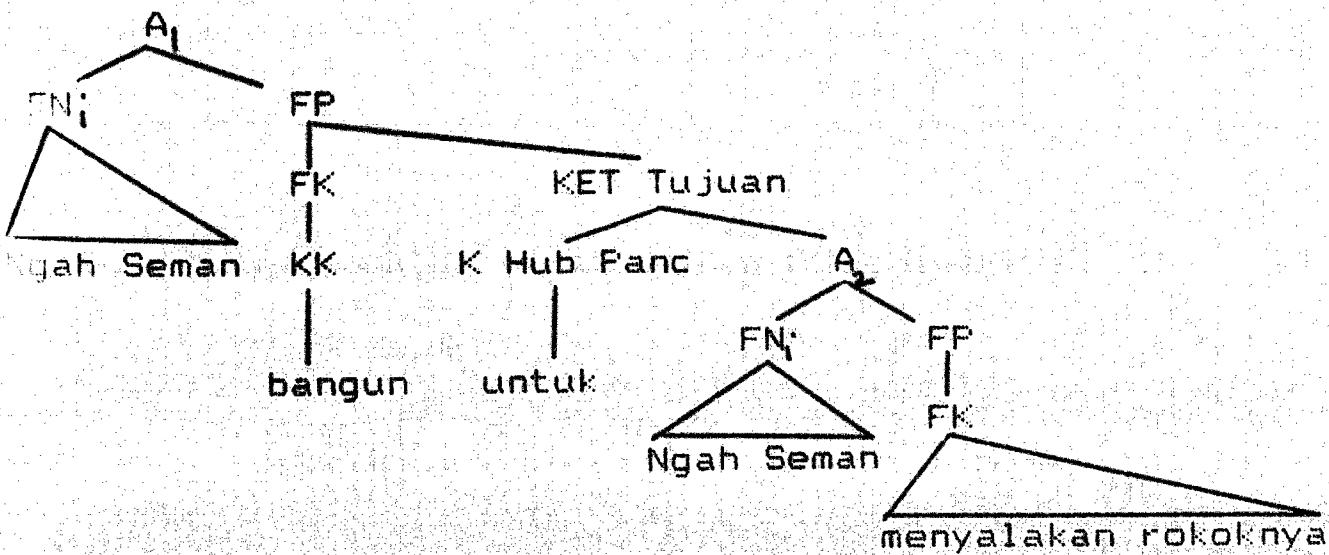
2. Ayat keterangan: Ngah Seman menyalakan rokoknya

ata hubung pancangan: untuk

Struktur dalaman ayat di atas

a. [[Ngah Seman] FN_i bangun] A₁ [[untuk] K Hub Pance
[[Ngah Seman] FN_i menyalakan rokoknya]] A₂ KET

Rujah pohon struktur dalaman

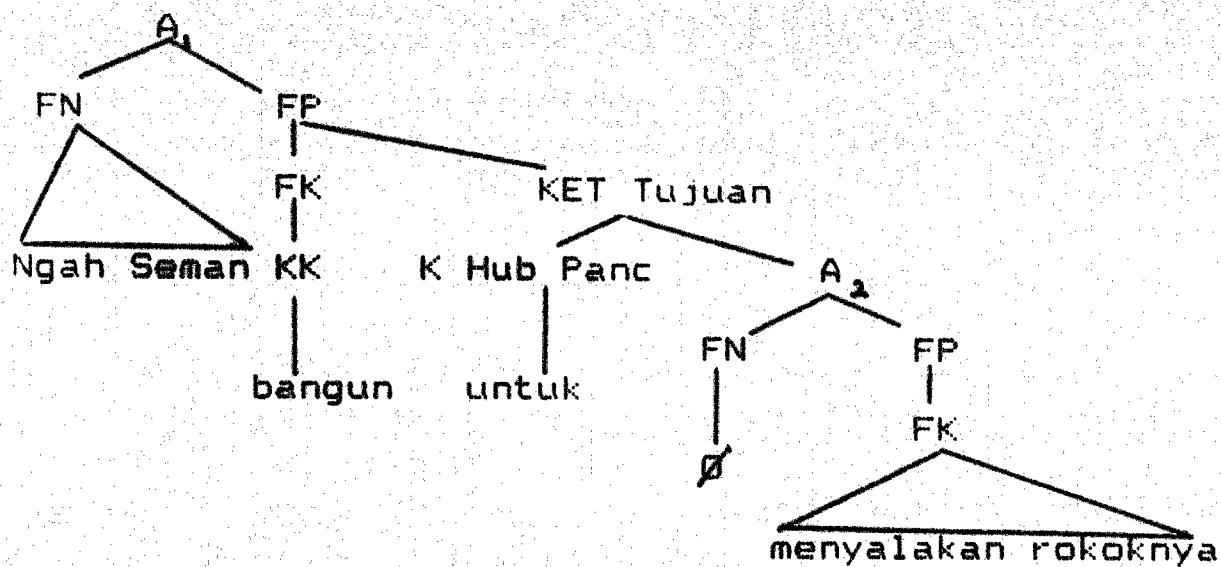

Tpg-FN_{sub}
===== >

Struktur permukaan ayat di atas

2. [Ngah Seman bangun]_{A₁} [[untuk]_{K Hub Panc}
[menyalakan rokoknya]_{A₂}]_{KET}

Rajah pohon struktur permukaan

Rumus Transformasi Pengguguran FN Subjek:

	#	X	-	Y	-	Z	-	M	#
SD	1	2	3	untuk-4	5	6			
SC	1	2	3	untuk-	Ø	5	6		

Tpg-FN_{sub}
===== >

2. Dia tidak berfikir sebelum membuat kerja.

Ayat di atas sebenarnya dibentuk oleh:

. Ayat induk: Dia tidak berfikir

Ayat keterangan: Dia membuat kerja

ata hubung pancangan: **sebelum**

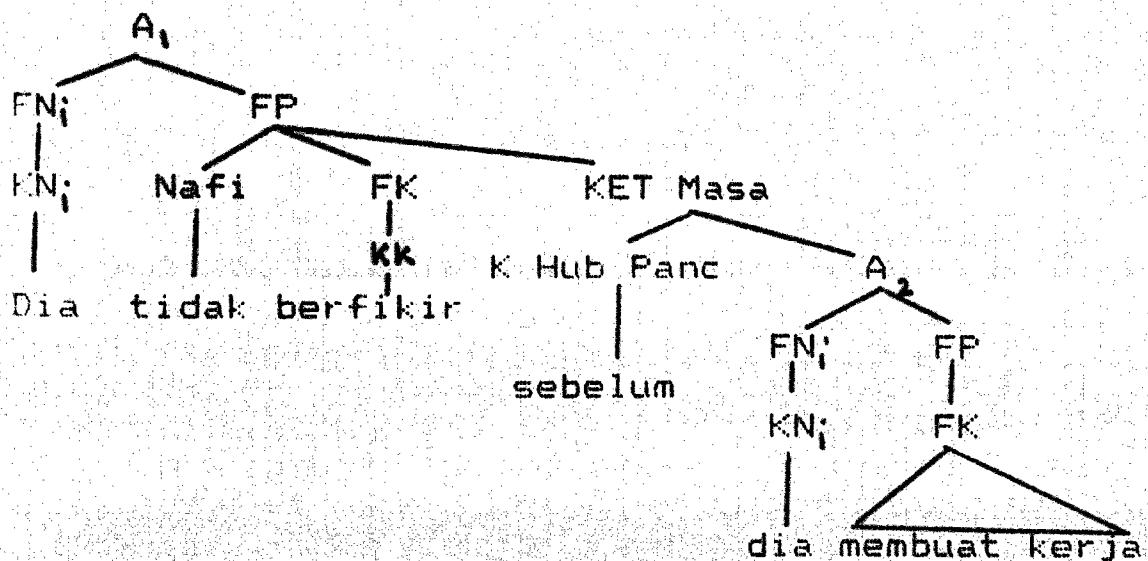
Struktur dalaman ayat di atas

. [Dia]
  FN_i
[[dia] membuat kerja]]
  FN_i

[[sebelum]]
  A₁
K Hub Panc
  KET

A₂ KET

Makah pohon struktur dalaman

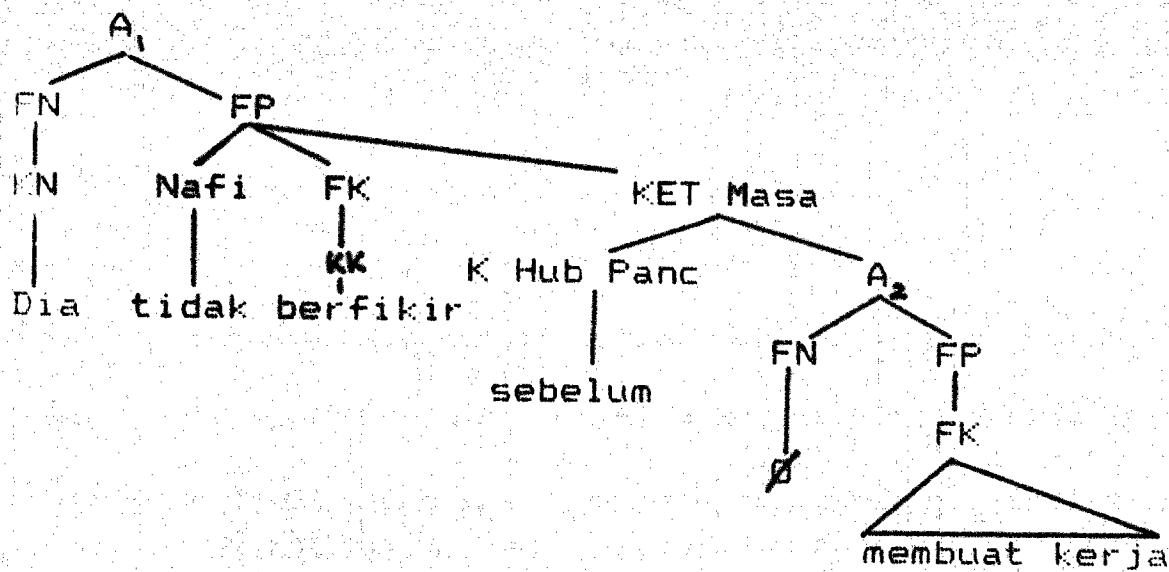

Tpg-FN_{sub}
===== >

Struktur permukaan ayat di atas

3. [Dia tidak berfikir]_{A₁} [[sebelum]_{K Hub Panc}
[membuat kerja]_{A₂}]_{KET}

Rajah pohon struktur permukaan

Rumus Transformasi Pengguguran FN Subjek:

	#	X	-	Y	-	Z	-	M	#
SD	1	2	3	sebelum	-4	5	6		
SC	1	2	3	sebelum	-Ø	5	6		

Tpg-FN_{sub}
===== >

Semasa mengkaji aspek ayat ini, didapati bahawa bukan FN_{sub} sahaja yang digugurkan tetapi dalam kes-kes tertentu, kata hubung pancangan juga digugurkan. Pengkaji berpendapat bahawa ayat-ayat berketerangan seperti ini berap wujud dan boleh diterima dalam bahasa pertuturan walaupun dalam bahasa persuratan, binaan ayat berketerangan ini tidak dapat diterima kerana tidak membawa bentuk kata hubung pancangan. Ayat berketerangan tanpa kata hubung pancangan ini wujud mungkin kerana penulis karya itu penutur asli BM dan terbawa-bawa dengan ciri bahasa pertuturnya hinggakan diturunkan dalam penulisannya.

Seimbas lalu, ayat-ayat berketerangan itu mungkin sempaknya sempurna tetapi jika diteliti, ayat-ayat itu benarnya tidak gramatis kerana ketiadaan unsur yang penting iaitu kata hubung pancangan yang sepatutnya dir dalam ayat berketerangan (lihat 3.2.3.). Jadi, boleh disimpulkan bahawa dalam mana-mana ayat berketerangan, bentuk kata hubung pancangan mesti hadir bersama kerana kalau tidak, ayat itu tidak bersifat

amat. Berikut diberi contoh-contoh ayat yang tidak mempunyai kata hubung pancangan serta binaannya yang simpurna:

1. [Pembacaan tekstual kita] [tidak
akan menolong kita] [menemukan
maknanya]]
PK₁ FP

Contoh ayat di atas sebenarnya terdiri daripada ayat iaitu:

Ayat induk: Pembacaan tekstual kita tidak akan menolong kita.

Ayat keterangan: (untuk) menemukan maknanya.

Fungsi ayat keterangan dalam mana-mana ayat

Keterangan ialah memberi keterangan lanjut dan selanjutnya ayat keterangan itu mempunyai satu ciri sama iaitu kata hubung pancangan yang memancangkannya pada ayat induk. Tetapi dalam ayat 4 di atas, kata hubung pancangan tidak hadir. Kata hubung pancangan yang

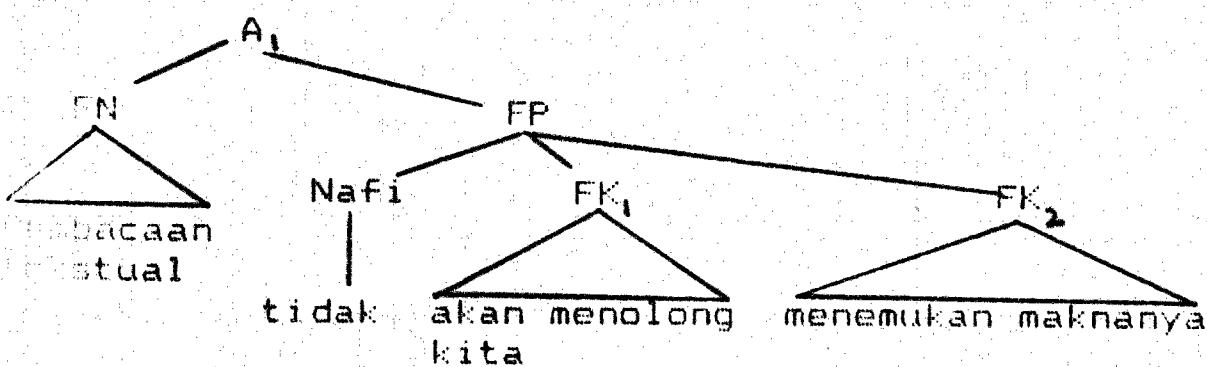
sepertinya hadir ialah kata hubung pancangan tujuan.

4 sepertinya berbunyi seperti berikut:

[Pembacaan textual kita tidak akan menolong
kita] [untuk] [kita menemukan
maknanya]]
A₁   K_{HubPanc}
                KET
A₂

Jalau diturunkan rajah pohon struktur permukaan bagi

4, rajah pohnnya akan berupa seperti berikut:

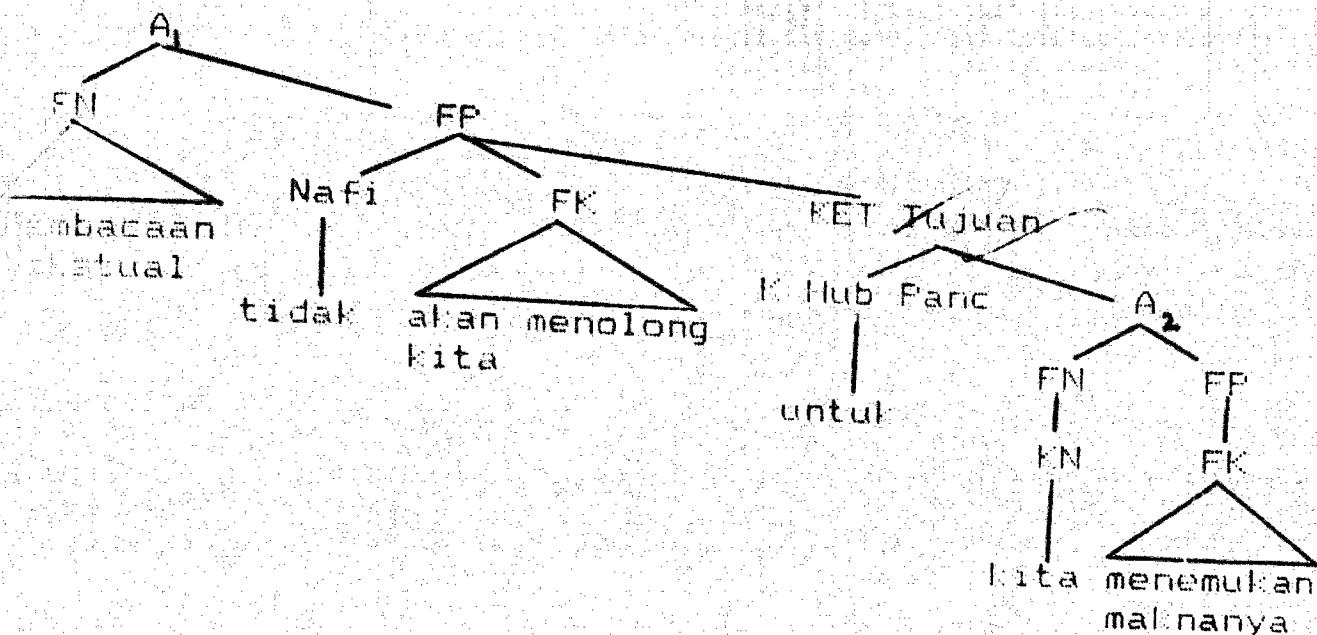

Rajah pohon tersebut tidak dapat diterima

kerana di bawah nod FP, terdapat dua FK.

Rajah pohon struktur permukaan bagi ayat 4a. pula

ialah seperti berikut:

Rajah pohon ini dapat diterima kerana menggambarkan konstituen-konstituen yang membentuk ayat berketerangan dan merupakan binaan rajah pohon yang betul untuk sebuah ayat berketerangan (lihat 3.2.1.).

Berikut ialah beberapa contoh ayat berketerangan yang tidak gramatis kerana tidak mempunyai kata bungkung pancangan (ayat berketerangan yang gramatis dapat dalam kurungan).

* 5. Tukpiah menghentak-hentak penumbuk pinang dengan kuat melepaskan geram.

(Tukpiah menghentak-hentak penumbuk pinang dengan kuat untuk melepaskan geram.)

. Nafasnya tercungap-cungap menahan lelah.

(Nafasnya tercungap-cungap kerana menahan lelah.)

. Abang membawa saya ke hospital menggugurkannya.

(Abang membawa saya ke hospital untuk menggugurkannya.)

3. Transformasi Penyusunan Semula (Tps)

Kedudukan ayat keterangan dalam ayat berketerangan tidak tetap. Biarpun pada dasarnya ayat keterangan tidak jadi tempat di belakang ayat induk, ayat keterangan boleh disusun semula untuk hadir di hadapan ayat induk (Safiah Karim, et al, 1986:112). Ayat keterangan boleh hadir sekaligus di hadapan dan di belakang ayat induk. Sekiranya ayat keterangan hadir di hadapan ayat induk, proses penyusunan semula itu dipanggil penghadapanan ayat keterangan. Ciri yang ketara dalam hal ini ialah kehadiran unsur parataksis iaitu tanda

ora antara ayat keterangan dengan ayat induk. Unsur sintaksis ini tidak wujud dalam binaan dasar iaitu apabila ayat induk mendahului ayat keterangan. Proses penghadapanan ini berlaku apabila ayat keterangan hendak sadikan fokus. Berikut ialah beberapa contoh ayat keterangan yang mengalami proses penyusunan ini:

[Untuk mengabulkan cita-citanya], doktor itu mengorbankan segala sesuatu. KET

[Dalam menjalankan undang-undang], kerajaan sepatutnya tidak boleh memilih kasih. KET

[Dengan menggunakan konsep licikan], kita telah meniadakan konsep penyimpangan. KET

[Sehingga sampai di rumah], Opah masih tidak gembira. KET

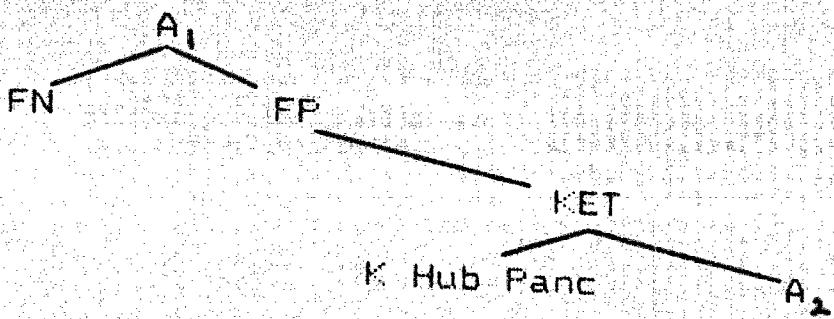
[Walaupun pagi masih samar-samar], Pak Mat dapat mengecam itu semua. KET

[Kalau kaumahu terus bergaul dengan kami], KET alamesti memakainya.

Dalam contoh-contoh ayat 11 dan 13 di atas, didapati bahawa dalam ayat keterangan itu wujud unsur penerangan tetapi unsur-unsur penerang itu iaitu di rumah dalam ayat 11 dan dengan kami dalam ayat 13 bukan bersifat tetapi tetapi cuma berbentuk frasa sahaja.

Kalau ayat-ayat di atas ditafsir sebagaimana capkan iaitu berdasarkan struktur permukaannya, pembaca mungkin akan beranggapan bahawa ayat keterangan ini ayat berketerangan itu menerangkan keseluruhan ayat induk.

Ayat keterangan juga nampaknya seolah-olah setaraf dengan ayat induk dalam ayat berketerangan walhal ini demikian benar. Ini kerana untuk memperolehi asas makna ayat berketerangan iaitu aspek semantiknya, kita perlu mengkajiinya daripada segi struktur dalamannya iaitu struktur yang biasanya mengandungi bentuk dasar ayat kenaan. Jadi, rajah pohon umum struktur dalaman ayat berketerangan yang sedemikian adalah seperti berikut:

Dari pada rajah pokon ini, kita dapat menyimpulkan
 tawa biar di hadapan mahupun di belakang ayat induk,
 + keterangan pada umumnya dipancangkan kepada
 dikat ayat sebelumnya dalam struktur dalamannya. Ini
 berusnya mengukuhkan lagi takrif pindaan ayat
 keterangan yang disyorkan dalam 3.2.1.. Berikut ini,
 sangkaji berusaha menurunkan analisis contoh-contoh ayat
 hingga 13 di atas:

[[Untuk] [mengabulkan
 K Hub Panc
 citanya]] , [doktor itu mengorbankan
 A2 KET
 segala sesuatu]
 A1

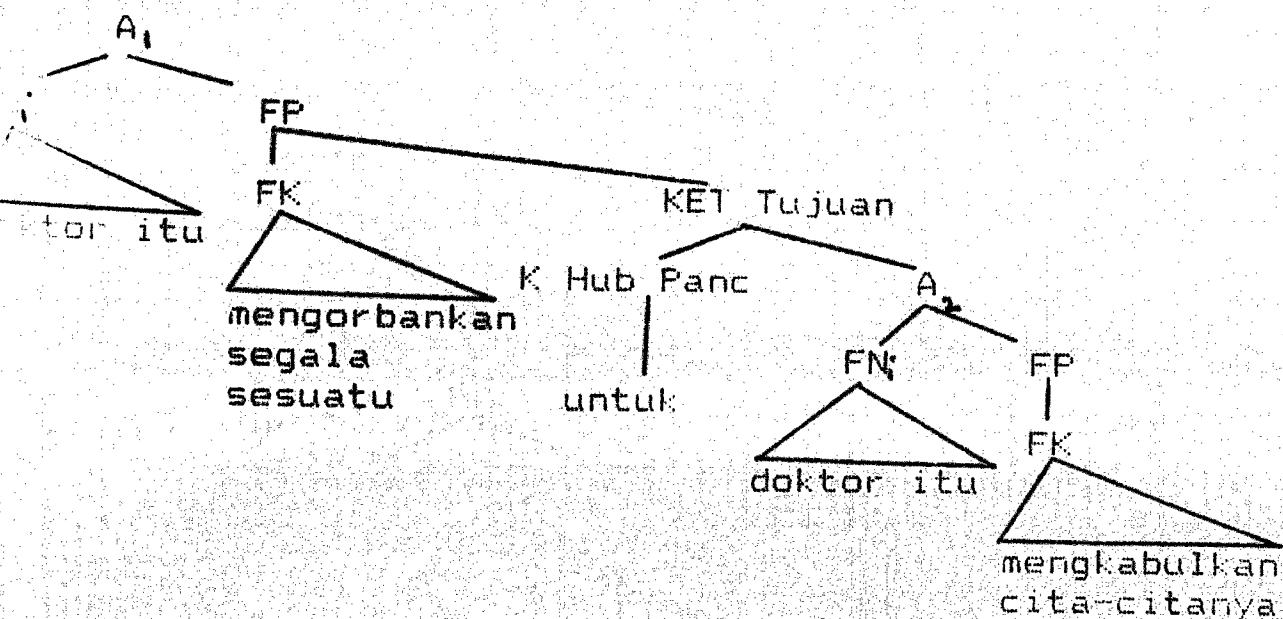
Struktur ayat di atas berupa struktur permukaan ayat
 Struktur dalaman ayat tersebut adalah seperti
 iut:

[[Doktor itu]] mengorbankan segala
 sesuatu] A₁ [untuk] [[doktor itu]]
 mengkabulkan cita-citanya]]
 K Hub Panc FN₁
 A₂ KET

Perhatikan bahawa dalam ayat 8a., unsur
 kategoris tidak wujud antara ayat induk dan ayat
 bantuan walhal ini merupakan ciri yang ketara dalam

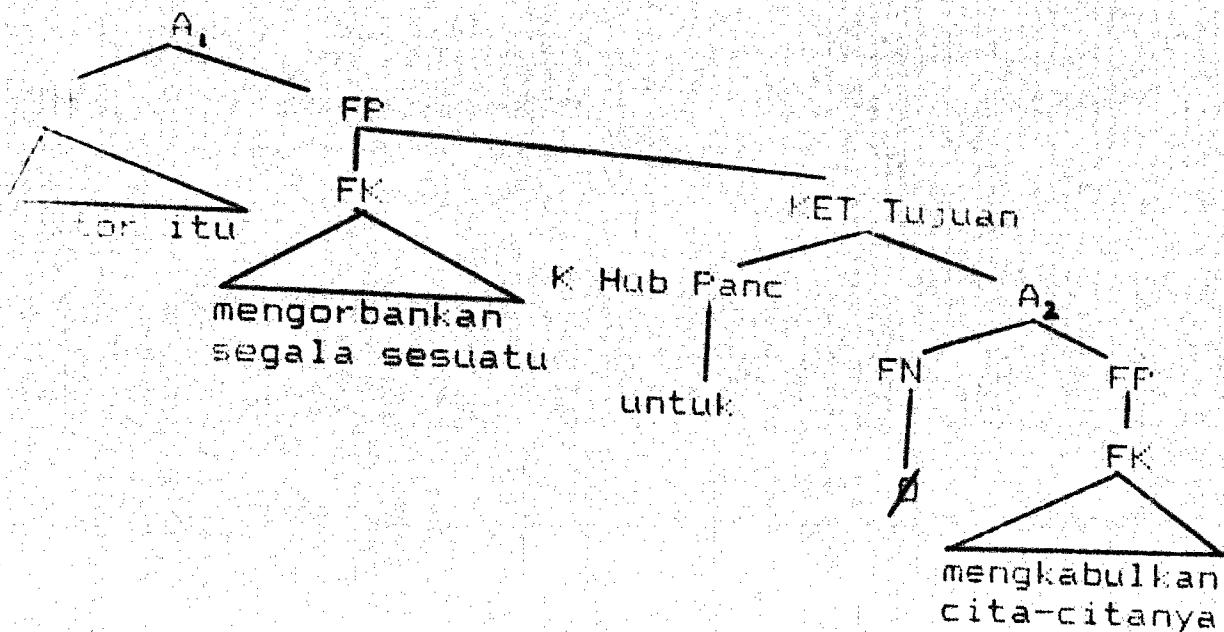
3. Apabila ayat 8a dijelmakan ke dalam struktur
 bantuan, ayat itu bukan hanya mengalami satu
 transformasi tetapi dua iaitu Tpg-FN_{sub} dan Tps.
 Cat Rajah-rajah pohon berikut:

Struktur dalaman

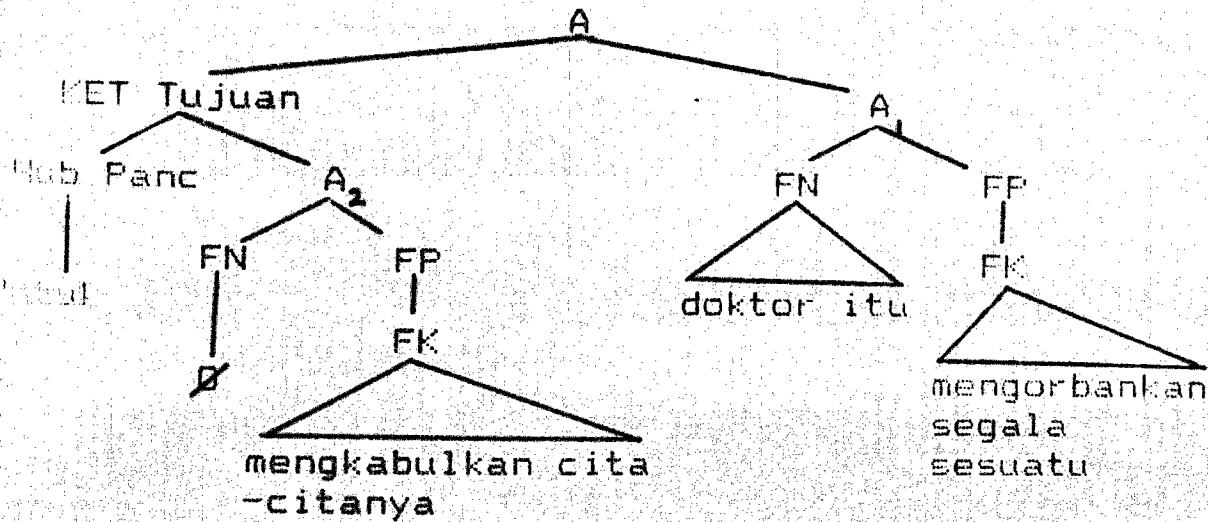

FN FN_{sub}
=====>

Tur permukaan

A2
=====>

Aplikasi Rumus Transformasi Pengguguran FN Subjek dan
Rumus Transformasi Penyusunan Semula A₁ ke atas SD:

	#	X	.	-	Y	.	-	Z	.	-	M	#
SD	1	2			3			untuk-4	5	6		Tpg-FN _{Sub} =====>
SC	1	2			3			untuk-6	5	6		Tps-A ₁ =====>
SC	1	untuk-6			5			2	3	6		

9. [Apabila] [menjalankan
khab Pang
undang-undang] [_{A₁ KET}], [kerajaan tidak boleh
memilih kasih] [_{A₁}]

Aplikasi Rumus Transformasi Pengguguran FN Subjek dan
Rumus Transformasi Penyusunan Semula A_a ke atas SD:

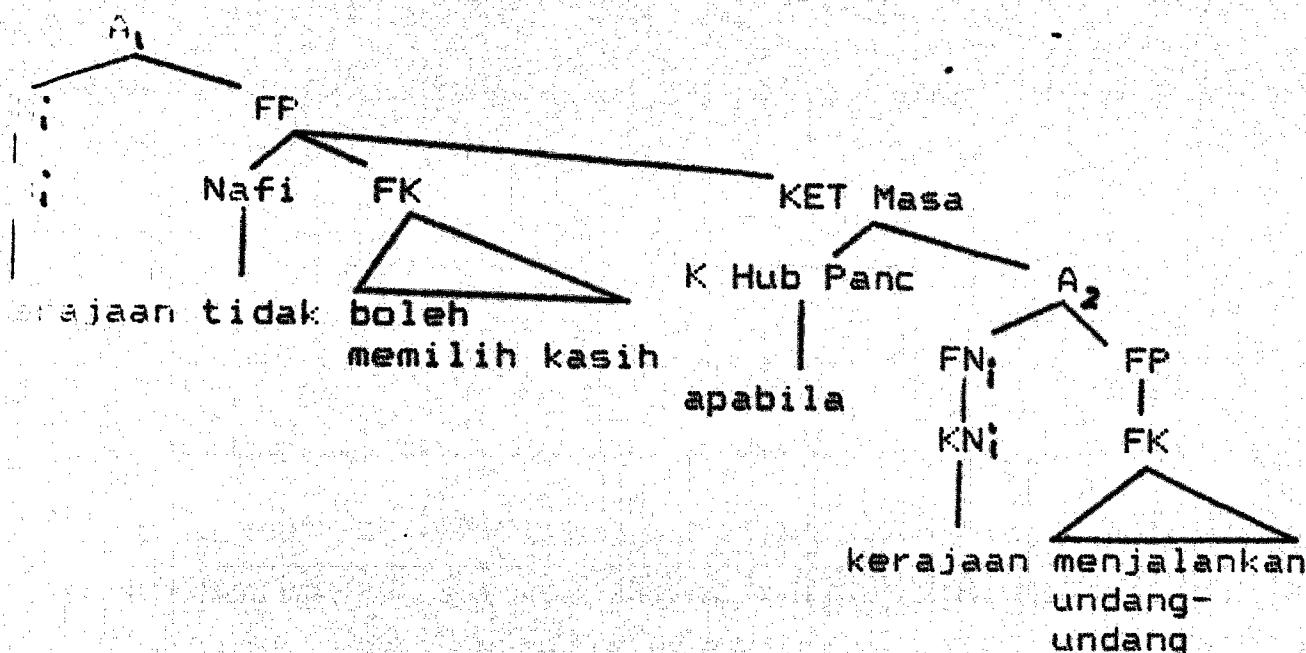
	#	X	.	- Y	- Z	- M	#
SD	1	2	3	untuk-4	5	6	Tpg-FN _{Sub} =====>
SC	1	2	3	untuk-0	5	6	Tps-A _a =====>
SC	1	untuk-0	5	2	3	6	

9. [Apabila] [menjalankan]
[undang-undang]
[kerajaan tidak boleh
memilih kasih]

Struktur dalaman ayat 9 adalah seperti berikut:

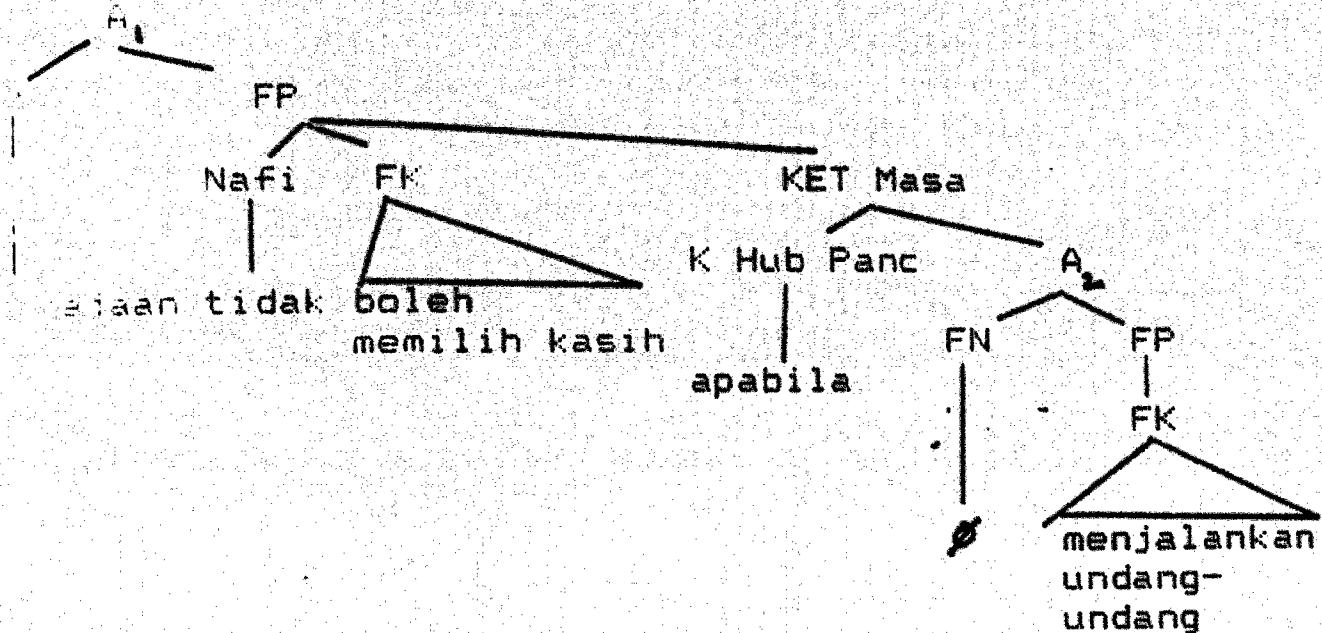
- [[Kerajaan] FN; tidak boleh memilih kasih] A₁
[apabila] [kerajaan] FN;
menjalankan undang-undang]] A₂ KET

pohon struktur dalaman

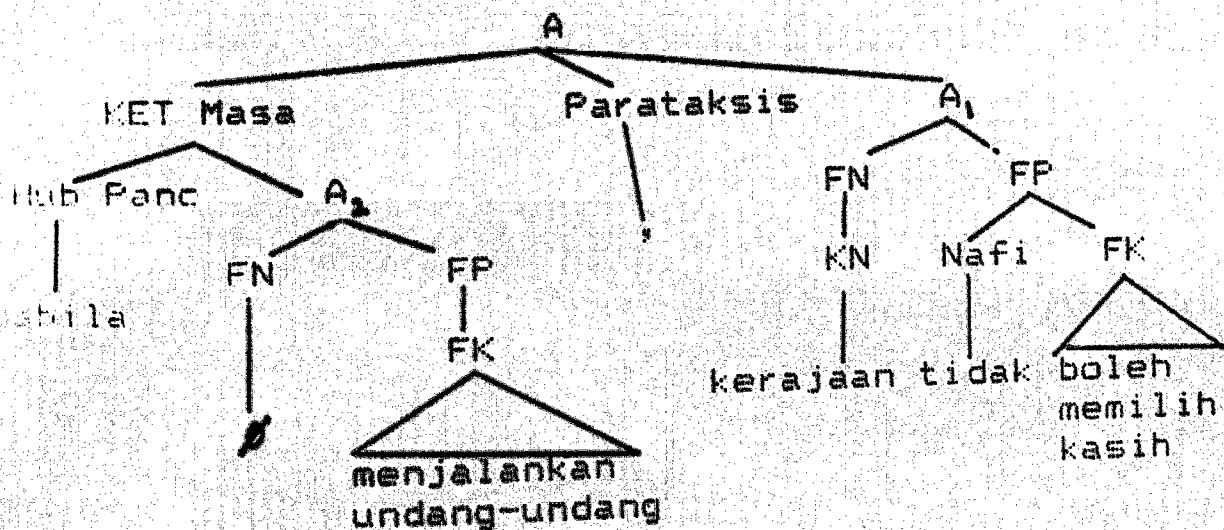

+ pohon struktur permukaan

G-FN_{sub}

G-FN_{sub}

Rumus Transformasi Pengguguran FN Subjek dan
Transformasi Penyusunan Semula A_1 ke atas SD:

X - Y - Z - M

1 2 3 apabila-4 5 6

1 2 3 apabila- $\emptyset$ 5 6

1 apabila- $\emptyset$ 5 2 3 6

Tpg-FN_{Sub}
=====>

Tps- A_2
=====>

[Dengan] menggunakan konsep
K Hub Pang

[kita telah meniadakan konsep
 A_2 ket]

[penyimpangan]
 A_1 .

Struktur dalaman ayat 10 adalah seperti berikut:

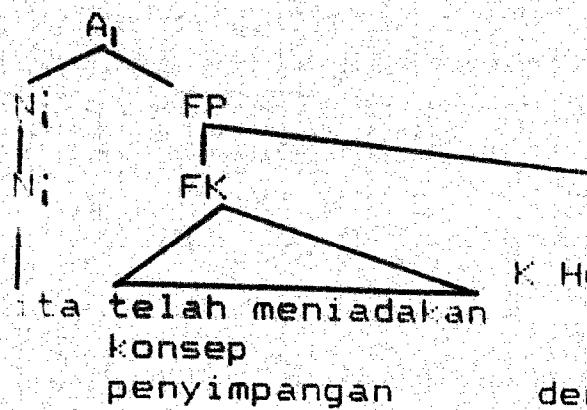
[Kita telah meniadakan konsep penyimpangan]
 A_1 .

[dengan] [kita menggunakan konsep
K Hub Pang

[kita]
 A_2 ket

Rajah pohon struktur dalaman

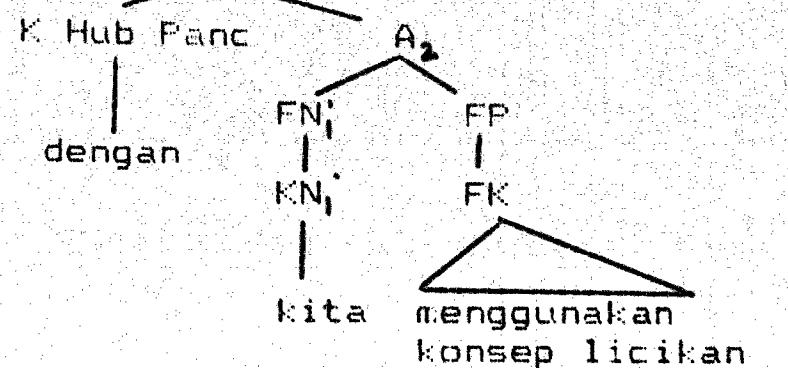
(a)

KET Cara

K Hub Panc

dengan

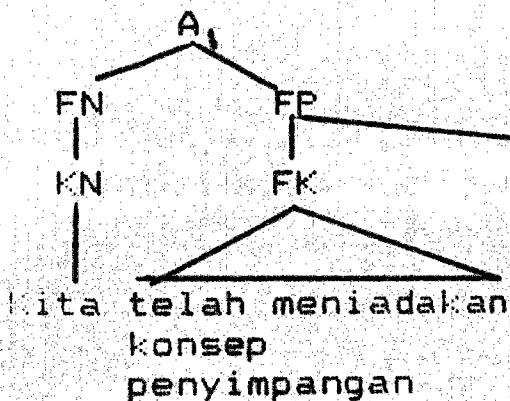

Ting-FN_{sub}

===== >

Rajah pohon struktur permukaan

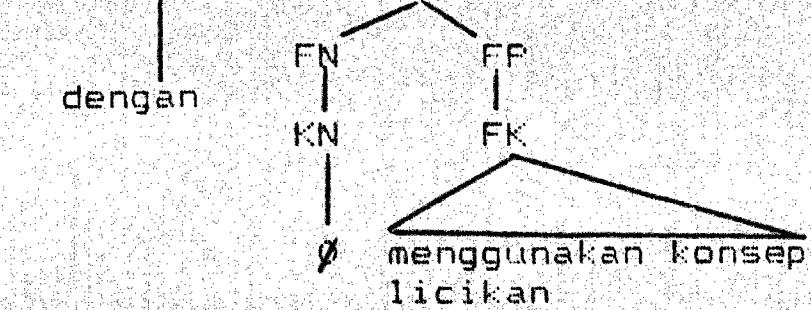
(b)

KET Cara

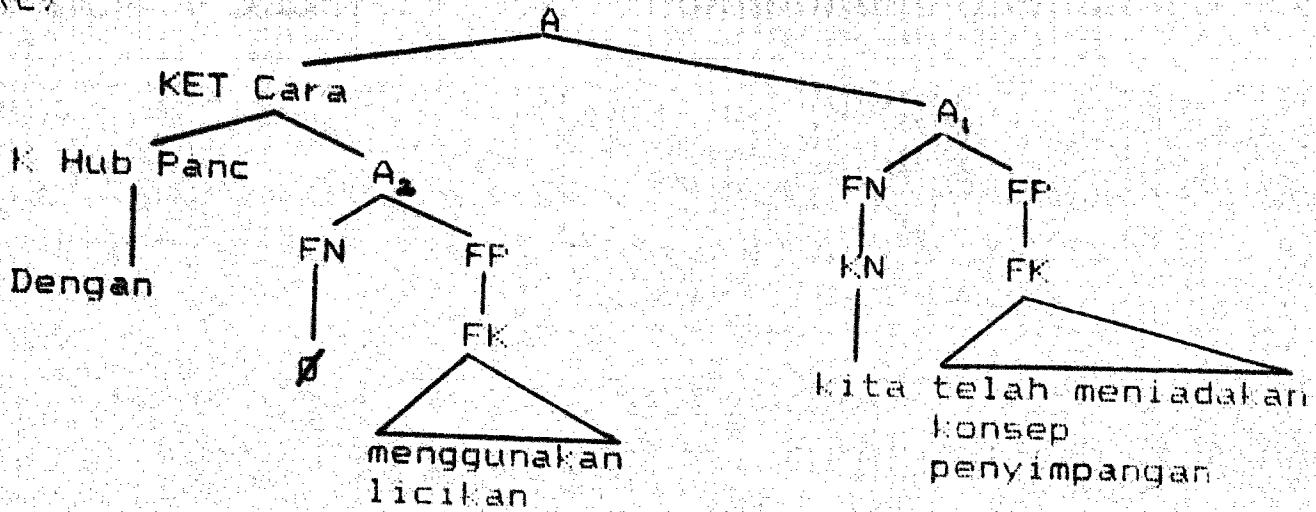
K Hub Panc

dengan

Tps-A₂
=====>

(c)

Aplikasi Rumus Transformasi Pengguguran FN Subjek dan Rumus Transformasi Penyusunan Semula A₂ ke atas SD:

	#	X	-Y	-Z	-M	#
SD	1	2	3 dengan-4	5	6	
SC	1	2	3 dengan-Ø	5	6	
SC	1 dengan-Ø	5	2	3	6	

Tpg-FN_{Sub}

Tps-A₂

Catatan: Pada amnya, dengan berupa sendi nama.

Dalam kes sedemikian, dengan harus diikuti oleh kata nama, misalnya cara untuk membentuk frasa sendi dengan cara. Tetapi dalam ayat 10 di atas, dengan berupa kata hubung pancangan dan dengan demikian tidak memerlukan gardingan kata nama.

Antara sendi nama yang dapat berfungsi sebagai kata hubung pancangan dalam ayat berketerangan ialah sehingga dan dalam.

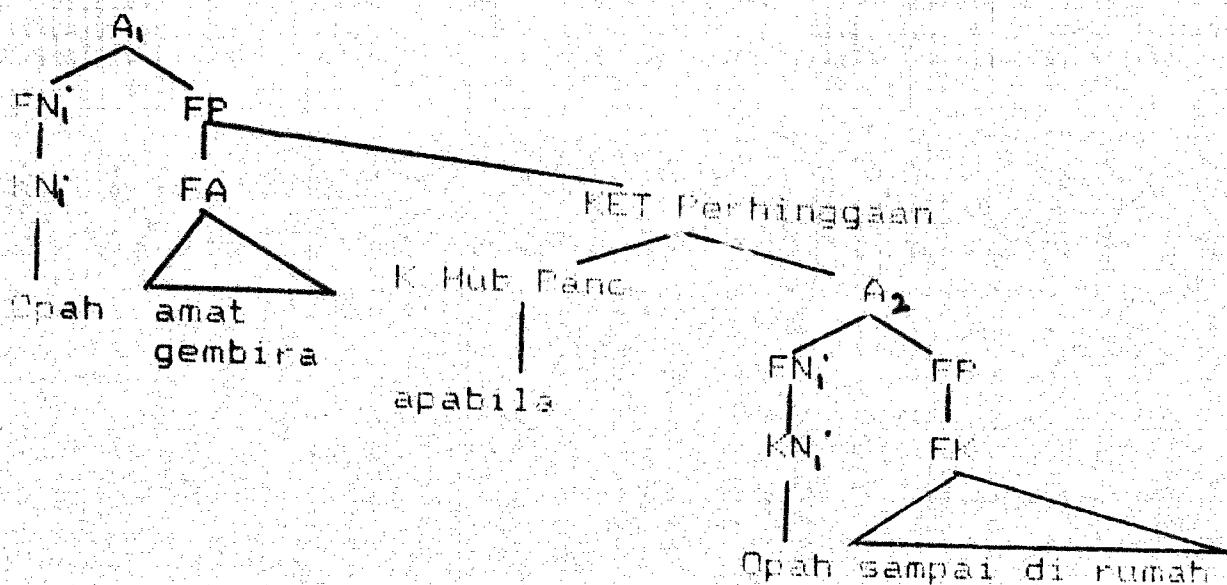
a. [[Apabila] [sampai di rumah]]
K Hub Pang A₂ KET
[Opah amat gembira] A₁

Struktur dalaman ayat 11 adalah seperti berikut:

a. [Opah amat gembira] [apabila] A₁ K Hub Pang
[Opah sampai di rumah]] A₂ KET

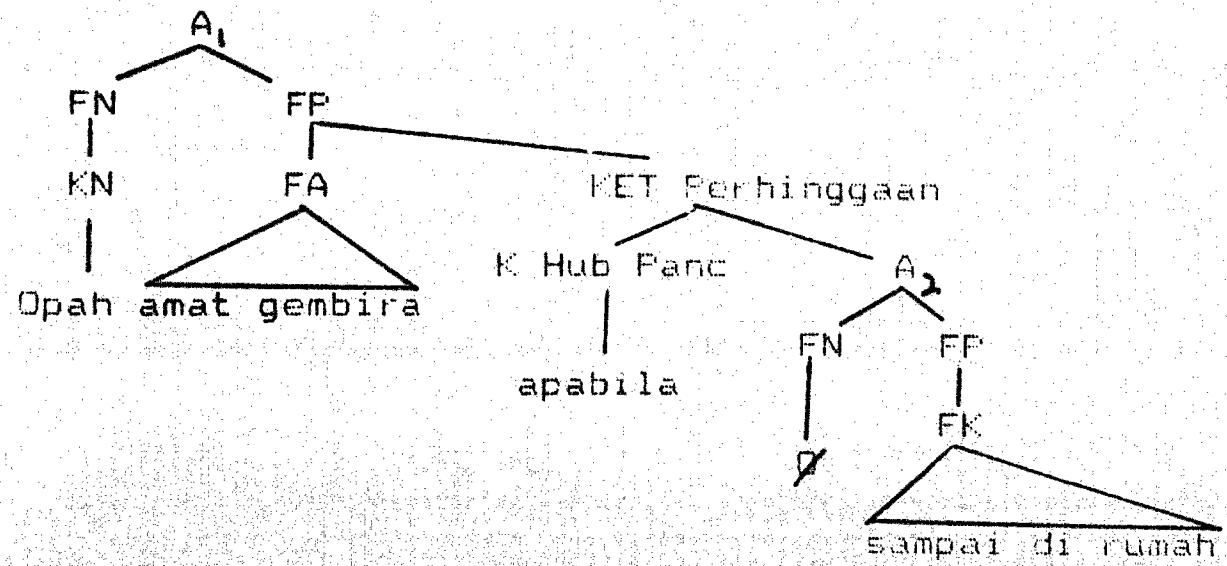
Rajah pohon struktur dalaman

a)

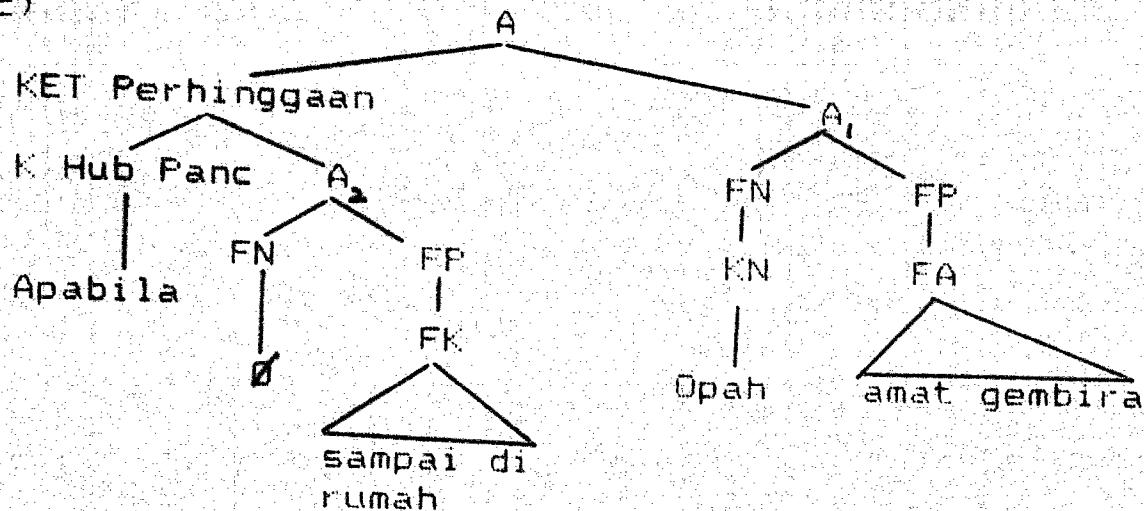
[pg-FN_{sub} =====>

Rajah pohon struktur permukaan

Tps-A₂
=====>

(c)

Aplikasi Rumus Transformasi Pengguguran FN Subjek dan
Rumus Transformasi Penyusunan Semula A₂ ke atas SD:

#	X	- Y	- Z	- M	#
SD	1	2	3 apabila-4	5	6

Tpg-FN_{sub}

SC	1	2	3 apabila-∅	5	6
----	---	---	-------------	---	---

Tps-A₂

SC	1 apabila-∅	5	2	3	6
----	-------------	---	---	---	---

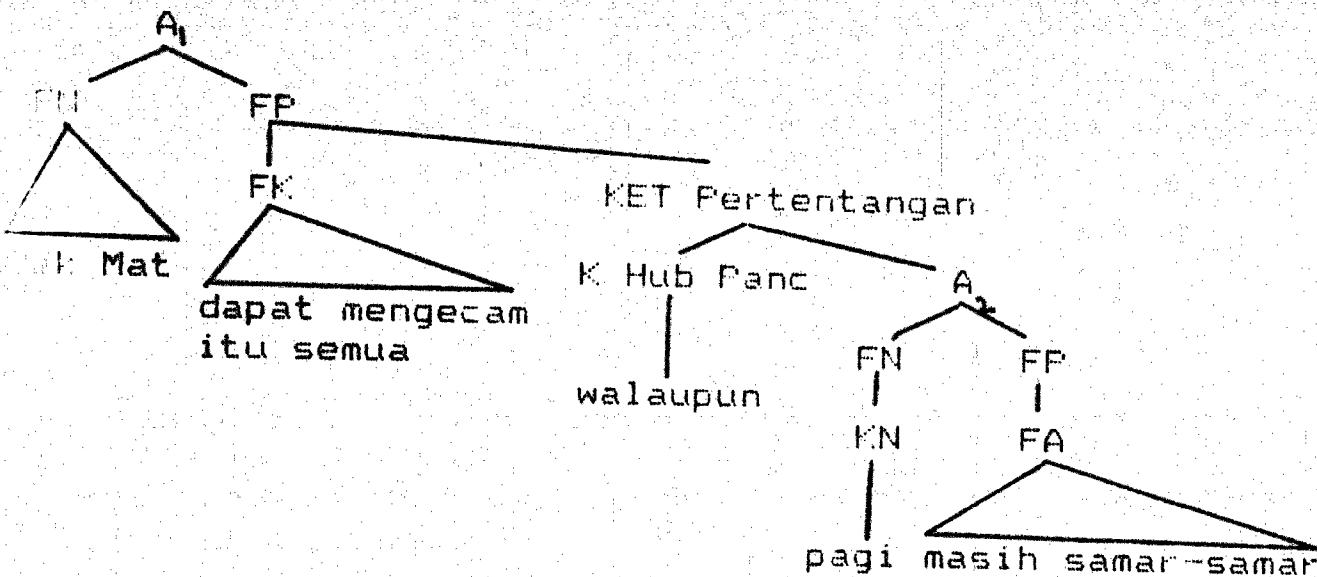
12. [[Walaupun] [pagi masih
K Hub Panc
samar-samar]] , [Pak Mat dapat mengecam
A₂ KET
itu semua]
A₁

Struktur dalaman ayat 12 adalah seperti berikut:

12a. [Pak Mat dapat mengecam itu semua]
[[walaupun] [pagi masih
samar-samar]]
A₁ K Hub Panc
A₂ KET

Jah pohon struktur dalaman

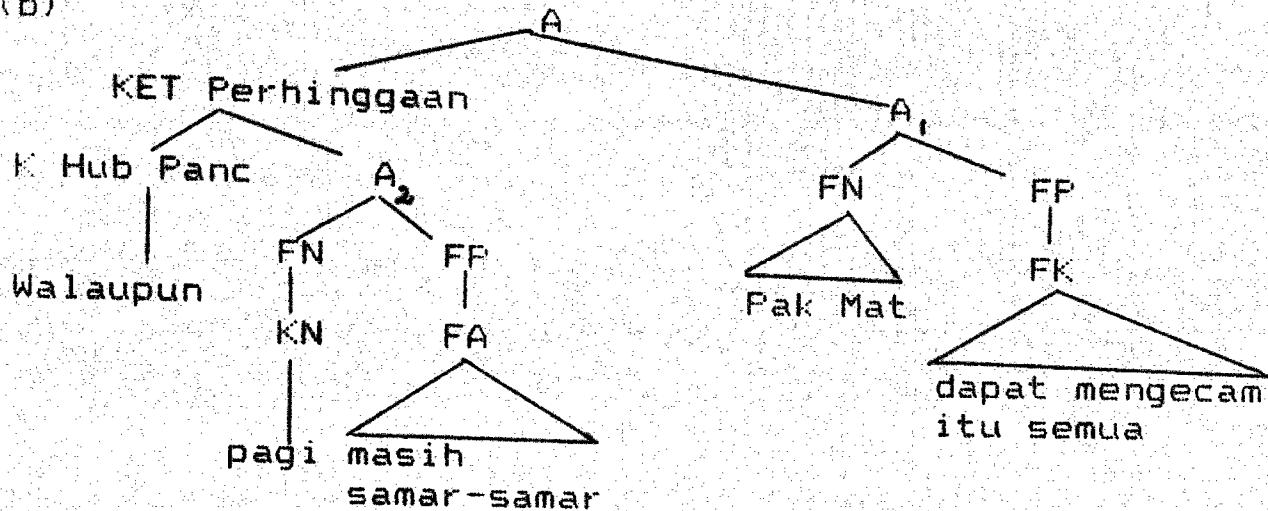
a)

Tps-A₂
=====>

Rajah pokok struktur permukaan

(b)

Rumus Transformasi Penyusunan Semula A₂ :

	#	X	-	Y	-	Z	-	M	#
SD		1	2	3	4	5	6		
SC		1	walaupun	-4	5	2	3	6	

Tps-A₂
=====>

Catatan: Hanya Tps-A sahaja yang terlibat untuk melahirkan ayat 12 daripada ayat 12a. Tpg tidak berlaku di sini kerana FN_{sub} dalam A₁ berbeza daripada yang dalam A₂.

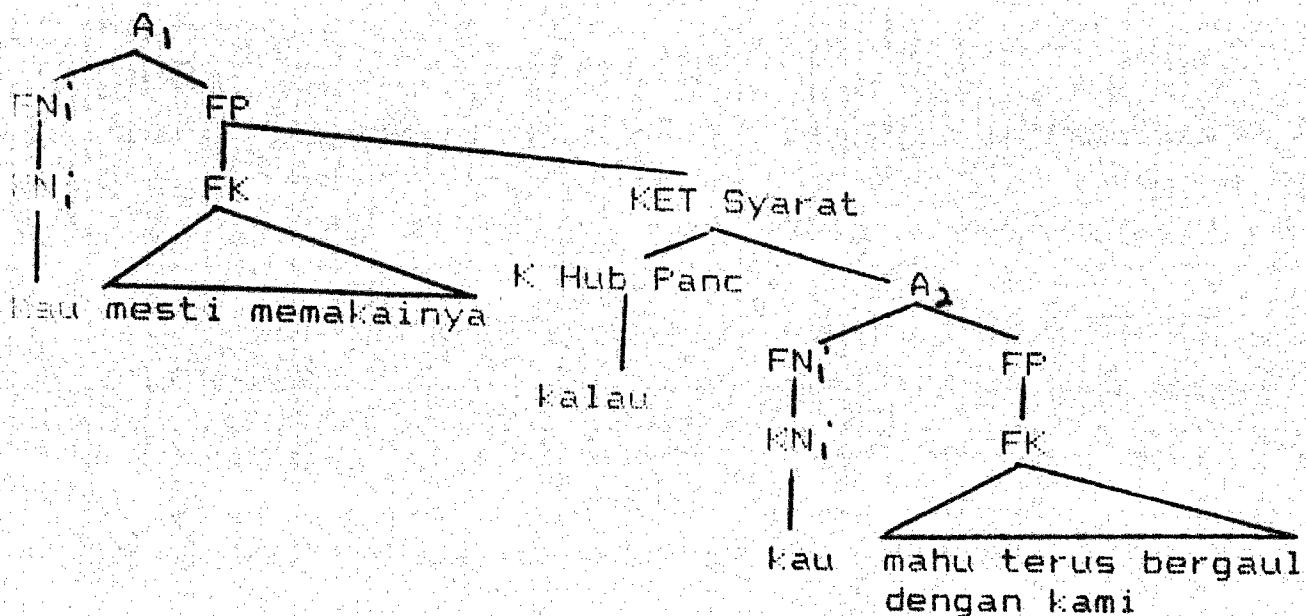
13. [[Kalau] [kaumahu terus bergaul dengan
kami]], [kaumesti memakainya]
A₁ KET A₂

Biasanya jika A₁ dan A₂ mempunyai FN_{sub} yang identitis, FN dalam A₂ akan digugurkan tetapi dalam ayat 13 di atas, biarpun FN_{sub} dalam A₁ dan A₂ adalah sama, FN_{sub} dalam A₂ tidak digugurkan. Pengekalan FN_{sub} dalam A₂ bertujuan menonjolkan kepentingan FN_{sub} dalam A₂ dan seterusnya menegaskannya. Jadi, dalam ayat ini, cuma Tps-A₂ yang bertindak melahirkan ayat 13 daripada ayat 13a (struktur dalaman).

13a. [kaumesti memakainya] [[kalau]
[kaumahu terus bergaul dengan kami]]
A₁ KET A₂

Rajah pohon struktur dalaman

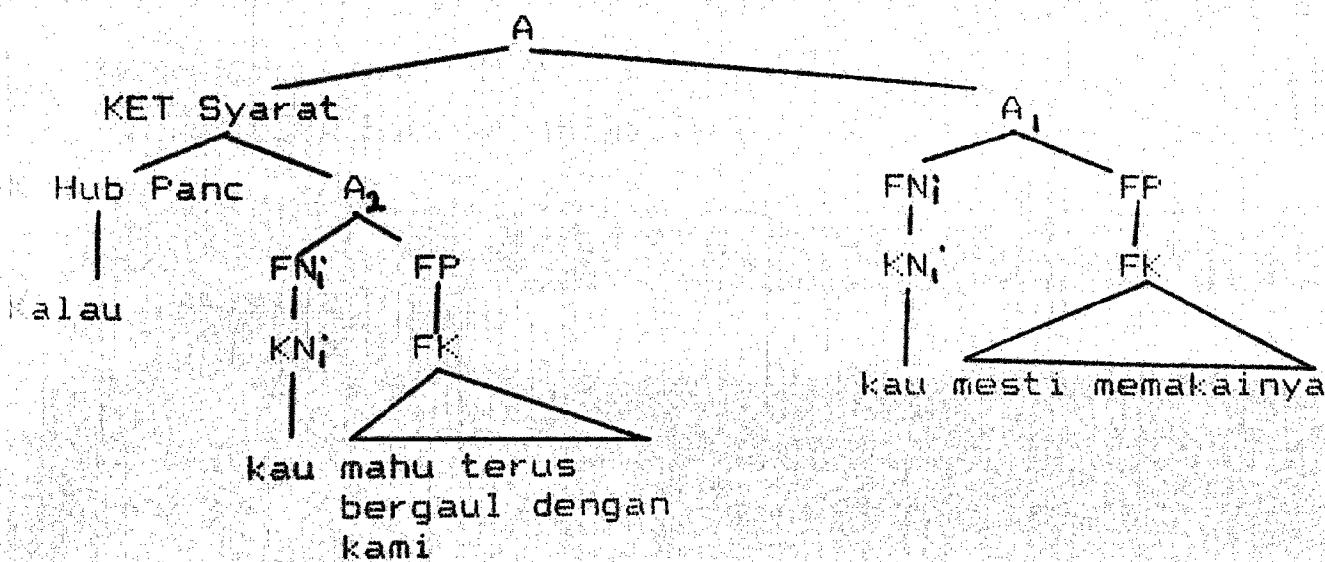
a)

Tps- A_2

===== >

Rajah pohon struktur permukaan

Rumus Transformasi Penyusunan Semula A₂:

#	X	- Y	- Z	- M	#
SD	1	2	3	kalau-4	5
DC	1	kalau-4	5	2	3 6

Tps-A₂
=====>

4.3. KESIMPULAN

Hasil daripada penguraian terperinci mengenai ayat berketerangan, didapati bahawa ayat berketerangan boleh hadir dalam binaan dasar iaitu A₁ + K Hub Paric + A₂ atau dalam binaan transformasi iaitu binaan yang mengalami transformasi pengguguran atau transformasi penyusunan semula atau gabungan proses-proses transformasi ini.

Transformasi pengguguran biasanya berlaku ke atas frasa rama ayat keterangan yang identitis dengan frasa nama ayat induk manakala transformasi penyusunan semula tertumpu kepada penghadapanan ayat keterangan.